

LATVIJAS LAUKSAIMNIECĪBAS UNIVERSITĀTE
LAUKSAIMNIECĪBAS FAKULTĀTE

RŪDOLFS MEDNIS

**MANA VIETA LAUKSAIMNIECĪBĀ UN LAUKU
ATTĪSTĪBĀ**

Eseja Latvijas Agronomu biedrības stipendijas pieteikumam

Darba autors LF profesionālā bakalaura
studiju programmas "Lauksaimniecība"
4. kursa students

R. Mednis, matr. Nr. LF18055

Jelgava 2021

Visu bērniņu mans sapnis bija dzīvot pilsētā, jo mani draugi, basketbols, bērnudārzs, skola bija tur. No rīta, braucot 20 minūtes līdz pilsētai, tā likās vesela mūžība grantēta ceļa, koku, lauku, stirnu un dzērvju pilna. Pilsēta – tie ir draugi, ielas, pilnas nesteidzīgiem cilvēkiem, veikali, gaismas – tā tad iespējas, dzīve! Tādā sadalītā pasaulē – sapnī par laimīgo pilsētas dzīvi un garlaicīgajiem, lēnajiem laukiem dzīvojot, pat nekādu šaubu nebija par to, ko darīšu pēc vidusskolas. Pat iestājoties Latvijas Lauksaimniecības universitātē, pirmais pusgads pilsētai bonusus tikai pievienoja. Redzēju, ka uz pavasari daži kursabiedri jau sāk biežāk braukt uz mājām (savām vai vecāku saimniecībām), un, atgriežoties Jelgavā, nekautrēties runāt par to, ko sēj, kāda tehnika kuram ir, par saimniecību specializācijām – par visu to, ko savās mājās esmu dzirdējis un redzējis, bet tā īsti neiedziļinājos. Pamazām arī es sāku iesaistīties sarunās, jo šo to jau zināju no tēva saimniecības. Pašam sāka likties interesanti. Saprātu, ka zinu par to ļoti maz – ne cik zemes īpašumā, ne par nomas zemēm, ne īsti, kādās platībās tiek audzēta viens vai otrs kultūraugs. Par tehniku arī zināju maz. Laikam tajā brīdī pat mācību lietas ieguva citu jēgu – tas var noderēt paša saimniecībā. Tētis arī ir mācījies LLU (beidzis) par agronomu, un, lai cik tas jocīgi nebūtu, mums sarunas arvien biežāk ir par lauksaimniecību. Šobrīd esmu beidzis jau 3. kursu, tāpēc jau varu iesaistīties sarunās gan par augu slimībām, gan kaitēkļiem, saprotu to ierobežošanas tehnoloģiju izmantošanu.

Pandēmijas laiks manai lauku dzīvei deva lielu plusu, jo, mācoties attālināti, vairāk varēju, jo pats tiešām gribēju iesaistīties saimniecības darbos, plānošanā.

Jocīgi, bet tāda pašsaprotama lieta – atbildība par to, kā zemi apstrādāt, ko, kādu sēklu sēt, kā darīt tā, lai nenodarītu ļaunumu zemei, ir tik patīkama, lai arī nav vienkārša. Regulāra grāvju uzturēšana, piebraucamo ceļu ierīkošana, akmeņu lasīšana no laukiem – tie ir tādi "ārpusdarba" hobiji. Gadsimta cīņa ar bebrim un katru gadu augošajiem akmeņiem – tas ir tāds izturības vingrinājums, kur vari būt uzvarētājs uz laiku, jo pretinieks nesauž.

Pamazām manā dzīvē ienāk arī "zaļā domāšana", kas mani kā lauksaimnieku arī ietekmē. Mana (nu jau mana) saimniecība nav bioloģiska, taču tas nenozīmē, ka ar augu aizsardzības līdzekļiem un citām ķīmikālijām aizraujamies, lai tikai raža būtu milzīga. Es apzinos, ka šeit dzīvojuši mani senči vairāku paaudžu garumā, ka šī zeme ir tik laba tāpēc, ka viņi ir pratuši to uzturēt un nodot no paaudzes paaudzei uzlabotu, atkarotu no meža. Šodienas tehnika prasa zināšanas, "iešanu līdz tehnoloģiju laikam", bet manam vecvecvectēvam celmus raut palīdzēja viņa dēls, un labi, ja bija arī zirdziņš, bet varbūt viņš viens pats to darīja, un cik tad tas smagi bija? Un man nav tiesību sabradāt viņa darbu. Man ir dots laikmets, kurā cilvēks radījis neiedomājami spēcīgus tehniskus palīgus, kas jāizmanto saprātīgi. Es nezinu, kurā brīdī es sāku par to visu domāt, bet zinu, ka tas manī ir bijis visu laiku, tikai nedzirdēju pats sevi.

Man patīk sadarbība ar tēvu, jo tas dod pārliecību. Viņš zina, kas ir risks, kas ir izdošanās un neveiksme. Taču viņš nekad nepadodas, es arī. Viņš ir veidojis savu sapni par savu zemi, saviem laukiem, un tas tagad ir arī manējais. "Virvene", "Ozolziļes", "Branti" – tie nav tikai lauku apzīmējumi, tie ir arī – "jāsasmalcina zari", "skaisti mieži" un "nepieciešama meliorācija". Esmu sācis domāt tādās kategorijās. Augšņu kartēšana – skaidra lieta, jāturpina, jo tas dod rezultātu (skatoties pēc jau kartētajiem nogabaliem). Tikpat svarīgi ir piebraucamie ceļi, iztīrītas iztekas grāvjos. Sīkumi? Iespējams, bet tas sastāda daļu no peļņas, no rezultāta, uz kuru lauksaimnieks iet gandrīz gadu. Netiek izbradāti lauki, lauza tehnika, zeme tiek izmatota maksimāli atbilstoši tās īpašībām. Mazāk neplānotu izdevumu vai neiztērētu izdevumu remontiem un kaut kā labošanai, vairāk iespēju tos novirzīt saimniecības attīstībai, modernizācijai.

Šobrīd, kad apsaimniekojam mazliet vairāk kā 500 ha, tehnikas parks ir nokomplektēts, taču arvien biežāk vecākā tehnika jāremontē, kas liek domāt kā par

papildus izglītošanos pašam vai darbiniekiem, lai mazāk nozīmīgas problēmas varam novērst paši. Protams, saimniecībā nodarbinātie vīri to jau vairāk vai mazāk ir apguvuši, tomēr, ja salūzt kāda jaunāka tehnikas vienība vai specifiskāka, zināšanu, kā to saremontēt, nepietiek. Bez šaubām, tēvam līdzī braucot uz ikgadējo izstādi Rāmavā, kā arī uz lauku dienām, kur tiek demonstrēta jaunākā lauksaimniecības tehnika, tās arvien plašākās un precīzākās iespējas kārdina. Taču vispirms ir jāizvērtē, vai tiešām bez tās nevar iztikt? Vispirms ir jāizvērtē savi resursi.

Šopavasār realizējam LAD projektu un iegādājāmie jaunu miglotāju, jo iepriekšējais savu mūžu bija nokalpojis. Diemžēl miglotāja nevienmērīgo darbību vai citas tehniskās problēmas miglošanas laikā nevarēja konstatēt. Tas atsaucās uz ražu. Tādēļ jauns miglotājs – tā bija izsvērtā nepieciešamība. Jau pirmajā jaunā miglotāja lietošanas sezonā tika novērots, ka lauki ir nosmidzināti vienmērīgāk un raža uz lauka bija daudz vienmērīgāka.

Nu, lūk, un te jau rodas pielietojums universitātē iegūtajām zināšanām – rēķināt tehnikas noslodzi, izvērtējot tās lietderību saimniecībā. Esmu sev pieņēmis izaicinājumu – izvērtēt savas saimniecības tehnikas parku. Pašam paliek interesanti, kāds būs rezultāts.

Mana prioritāte ir saimniecības attīstība, tādēļ svarīgi saprast savus resursus, galvenos balstus, kā arī vajadzības. Manā pagastā praktiski visa lauksaimniecības zeme ir apstrādāta. Esam labības audzētāji. No robežas līdz robežai lauki ir apstrādāti, uzturēti labā stāvoklī – nemitīgi tiek paplašināta lauksaimniecības zemes platība, atbrīvojot no krūmājiem, nolīdzinot vecās māju vietas, iztīrot praktiski katru zemes pleķīti, kuru var pievienot laukam. Tā pašsaprotami braukt pa ceļu, kur līdz pat ceļa malai vai grāvim ir uzarti lauki. Lielāki, mazāki, bet, ja vien skatiens neatduras pret mežu vai kādu viensētu, nebeidzama kviešu, auzu, rudzu, rapša lauku izstāde. Tas nozīmē, ka pagastā brīvo zemju nav, arī tuvākajos pagastos gandrīz viss ir aizņemts, tādēļ ir svarīgi savus tūrumus apsaimniekot tā, lai ieguvums būtu pēc iespējas lielāks, taču nenoplicinot zemi, jo tā ir ilglaicīga vērtība.

Lauksaimniecība ir nozare, kur cilvēks ir tikai pārvaldnieks. Var perfekti sakārtot laukus, infrastruktūru, iesēt izcilu sēklu, visu izdarīt laicīgi un atbilstoši prasībām, bet, ja pavasarī izveidosies "garoza", sējumi iekaltīs vai vasara būs lietaina, vai ziemā sējumi izsutīs, rudens var neatnest gaidīto gandarījumu par darbu. Ja vēl nenes zaudējumus, esi priecīgs, bet, ja esi ieguldījis pēdējo centu sēklas, mēslojuma vai kombaina iegādē...

Šo iemeslu dēļ saimniecībā ir jādomā par alternatīvām. Un es par to domāju. Pamazām eksperimentēju ar sēņu (austersēņu) audzēšanu. Tas ir visai piņķerīgs process, bet rezultāts ir skaists un arī garšīgs. Par austersēņu audzēšanu sāku interesēties nejauši, kad universitātē angļu valodas lekcijā bija jāpasagatavo prezentācija par nākotnes lauksaimniecību. Uzzināju ļoti daudz jaunus un interesantu faktus par sēņu audzēšanu. Mani fascinē tas, ka ar to var nodarboties ikviens, kam ir vēlme un interese, jo nav nepieciešama lauksaimniecībā izmantojamā zeme. Sēnes var audzēt iekštelpās un ražu ieplānot tā, lai to varētu iegūtu visu cauru gadu. Audzējot sēnes, ir iespēja kontrolēt to augšanas apstākļus - temperatūru, gaismu, mitrumu un substrāta veidu. Kas vēl man ļoti patīk sēņu audzēšanā, ir tas, ka substrātā var izmantot kādas nozares saražotos blakus produktus. Labs piemērs ir skaidas un kafijas biezumi. Un te sākas stāsts par resursu taupīšanu. Šobrīd tik ļoti aktuāla lieta.

Ceru izveidot nopietnu austersēņu audzētavu, kas būtu saimniecības papildnodarbošanās. Diemžēl pandēmija izjauca manus plānus aizbraukt pie austersēņu audzētājiem ārpus Latvijas. Taču tas neapstādināja manu vēlēšanos audzēt šīs ļoti garšīgās sēnes. Jau iedomājos, kāda izskatīsies mana austersēņu audzētava, kā tās novākšu un piedāvāšu tirgū. Nenoliegšu, ka savās domās jau esmu "ieskrējies" līdz eksportam. Nosacīti netālu mums ir Igaunija. Viņi esot lieli sēņu ēdāji...

Otra alternatīva ir lauku tūrisms. Mums īpašumā ir vairākas vecas mājas, kuru pagalmus mūsu ģimene uztur vientuļas mājas cienīgi – iztīrām no brikšņiem, salasām kultūrslānī atstāto mantojumu – stikla lauskas, pudeles, izmestas lietas, izgriežam ogulājiem vecos zarus, iespēju robežās, arī ābelēm vainagus sakārtojam. Vārdu sakot – lai vasarā var pagalmu izplaut. Lai māja nejūtas aizmirsta. Man radās doma – varbūt tās piesaistīt lauku tūrismam? Ir taču urbānās vides saspiesti cilvēki, kas uz pāris nedēļām (labāk jau mēnešiem) grib izrauties uz burzmas neskartu vietu. Ar pamatvērtībām, askēzē, ar spaini pie akas un vienu vienīgo pujeņu krūmu pie mājas. Ar sirsniņmājiņu. Ar stirnu bariņu meža malā, bet varbūt pat mājas klusajā pagalmā. Labi cilvēkam, labi mājai. Jā, tas ir mans alternatīvais sapnis. Šobrīd to cenšos vispirms savā galvā novest līdz reālam risinājumam. Nu nav mūsu pusē ne Gaujas, ne stāvkrastu, ne svētbiķžu. Nekā, kas dotu "bezmaksas bonusu" atbraucējam, tādēļ vēl domāt, domāt un vēl padomāt. Varbūt dabas takas? Jā, varbūt. Ir tik daudz pamestu māju, kas apvītas ar vietējo atmiņām un stāstiem. Mežsarga māja dziļi, dziļi mežā, kur bijis pirmais "Latvijas laika" telefons. Mazā ērgļa ligzda (nezinu, vai tā gan būtu laba doma), melnais stārķis, bebru aizsprosti ...

Ņemot vērā, ka laukos cilvēki grib ne tikai strādāt, bet arī atpūsties, esmu domājis arī par nosacītas kultūrtelpas izveidi. Jau manis pieminēto veco māju pagalms ir arī vecu mūra ēku fragmenti, kas lieliski iederētos improvizētas skatuves izveidošanai. Šobrīd ir doma par vasaras koncertu veidošanu. Iesākumā varētu iesaistīt draugus, jo man ir daži ļoti talantīgi, radoši draugi, kas nodarbojas ar mūziku. Un, ja viņi koncertē citviet Latvijā, varbūt viņiem būs interesanta mana ideja. Vietējie iedzīvotāji varētu baudīt lai arī nelielu, bet tomēr organizētu pasākumu (koncertu), jo dažādu iemeslu dēļ daudzi neapmeklē koncertus vai teātra izrādes citviet. Bet, ja tiek dota iespēja baudīt mūziku (vai nelielu teātra izrādi) 10 minūšu gājienā līdz mājām, tas var dot patīkamas emocijas.

Vēl ir kāda lieta, kas mani mazliet satrauc. Darbaspēks laukos. Šobrīd bez mums ar tēvu, saimniecībā ir nodarbināti divi vīri, kam ir ap 50 gadiem. Uz ražas novākšanas darbiem talkā nāk vecaistēvs un viņa draugs, abi pensionāri (uz līguma). Šogad arī es iemācījos strādāt ar kombainu, jo strādnieks, kurš to darīja iepriekš, no darba aizgāja. Iemācījos. Sākumā nebija viegli, bet – iemācījos. Abi ar vectēvu visu augustu kūlām labību. Tāds jokains darbs – karsta saule, putekļi un maize. Vai nu aiz pacēluma, ka esmu iemācījies šo atbildīgo darbu, vai tāpēc, ka man vienkārši patīk vasara, nejutos noguris ne mirkli. Izslāpis – jā, noputējis – jā, noguris – nē. Lai gan vectēvs nežēlojās, varēja redzēt, ka viņš ļoti nogurst. Un tas man lika aizdomāties, kā mainīt šo situāciju. Visi mani draugi, kuriem ir savas saimniecības, bija tikpat aizņemti kā es. Ja kāds nopirka kādu tehnikas vienību, kaut ko paremontēt vai pasauca palīgā nojaukt kādu bebru aizsprostu, varējām satikties tikai pašā vakarā. Labprāt ietu viens otram palīgā ražas novākšanas laikā, bet katram sava saimniecība, darbs līdz vēlai tumsai, jānovāc savi lauki. Draugi, kam nav saimniecību, tādēļ, ka mēnesi vai divus (sezona laikā) es varētu viņiem piedāvāt darbu savā saimniecībā, no saviem darbiem aiziet negrasās. Ko darītu pārējos 10 mēnešus? Tādēļ jādodomā alternatīva. Iespējams, ka risinājums būtu kooperācija. Vai kāda alternatīva savā saimniecībā. Kāda ražotne, pārstrāde vai kas cits.

Kā radīt apstākļus, lai lauki nebūtu kā biedinājums, bet gan kā vieta, kur gribas būt, kur ir labi un darbošanās savā sakņu dārziņā vai siltumnīcā dotu pozitīvas emocijas. Lai 20 minūšu brauciens līdz pilsētai neliktos kā šķērslis, apgrūtinājums, bet gan kā laiks "pārslēgties" citai videi.

Ir tik daudz domājamu, risināmu lietu, lai uzlabotu savu dzīves un darba telpu. Telpu, kura ir tik liela, ka vienā dienā neizstaigāsi visus stūrus. Telpu, kura lielā mērā pati nosaka noteikumus, un Tev jāsaprot, jāzina, kā sadarboties, kā nenodarīt pāri.

Šobrīd es tikai sāku veidot šīs attiecības. Es mācos. Gan augstskolā, gan uz lauka, gan darbnīcās, gan tukšajās mājās. Grūti izvirzīt prioritātes. Lai gan – vispirms ir

lauksaimniecība, jo tas ir iemesls, kādēļ mācos tieši LLU, kādēļ tieši šajā specialitātē, kādēļ dzīvoju laukos. Pašam neticams liekas fakts, ka no tik pārliecināta pilsētas fana esmu kļuvis par pārliecinātu lauksaimnieku. Šobrīd man ir šī pārliecība, ka, mācoties un strādājot, varu dot nopietnu pienesumu savai saimniecībai. Ņemot vērā, ka tā ir pagasta un novada lielo saimniecību sarakstā, arī novads noteikti iegūs, ja saimniekošanas rezultāti būs labi. Nenoliedzami, mans mērķis ir dzīvot labi, tātad es darīšu to, lai tā būtu.